

9. B (katjusa.rucigaj@guest.arnes.si)

Dragi učenci 9. b!

Med krajšimi počitnicami ste si zagotovo nabrali novih moči, zato bo spet treba poprijeti za šolsko delo. Ta teden boste ponovili, kaj so socialne zvrsti jezika, na novo pa boste spoznali funkcijske zvrsti jezika. Za lažje razumevanje obeh zvrsti sem vam pripravila tudi nekaj nalog. Ne pozabite: vse, kar sem zapisala z modro barvo, je potrebno prepisati ali nalepiti v zvezek k ustrezni učni vsebini, saj je pomembno. Rešitve vseh nalog pa tako kot vedno najdete na koncu te priloge. Če česar koli ne razumete, se mi oglasite z vprašanji.

Ta teden (lahko pa tudi naslednjega oz. ko boste imeli čas) na spletni strani www.ric.si pod zavihkom Nacionalno preverjanje znanja – predmet slovenščina – 9. razred/3. triletje poiščite letošnji NPZ (za šolsko leto 2019/2020; verjetno bo objavljen 5. maja ali kasneje). Če imate možnost, si ga oglejte in ga poskusite rešiti (čas pisanja je 60 minut). Sporočite mi, kako vam je šlo (če želite, mi naloge, v katerih morate tvoriti več povedi/daljšo besedilo (to je po navadi zadnja naloga), lahko pošljete na vpogled).

Redno se mi oglašajte, kako vam gre. Upam, da se čim prej vidimo v šoli.

Vaša učiteljica Katjuša

NAVODILA ZA DELO OD 4. 5. DO 8. 5. 2020

- Socialne zvrsti jezika ste spoznali že v prejšnjih letih, zato jih boste samo ponovili. Zapis v zvezek (z modro – naslov in razlaga):

SOCIALNE ALI DRUŽBENE ZVRSTI SLOVENSKEGA JEZIKA

V različnih okoliščinah se odločimo za različne socialne zvrsti jezika, in sicer glede na to, **kdo je naš naslovnik/komu je besedilo namenjeno** (npr. koliko je naslovnik star, od kod prihaja, ali ga dobro poznamo ali ne ...).

Glede na to izberemo: KNJIŽNI JEZIK ali NEKNJIŽNI JEZIK.

1. KNJIŽNI JEZIK je potreben zato, da se vsi Slovenci razumemo med seboj. **Deli se na:**

a) KNJIŽNI ZBORNI JEZIK (je najbolj stroga različica in ima predpisana pravila; uporabljamo ga vedno, kadar pišemo; v govorni obliki pa takrat, ko govorimo v javnosti in nimamo sogovorca (npr. glasno branje, govorni nastop, govor po TV, deklamacija, vodenje prireditve ...)).

b) KNJIŽNI POGOVORNI JEZIK (je manj stroga različica knjižnega jezika; uporabljamo ga, ko govorimo v javnosti in imamo sogovorca (npr. pogovorne oddaje po TV, učiteljeva razlaga, TV-intervjuji ...)).

2. NEKNJIŽNI JEZIK se deli glede na prostorsko pogojenost (geografsko lego) ali interesno pogojenost (posamezne ožje »interesne« družbene skupine) **na:**

a) NAREČJA (govorijo jih ljudje po vaseh; v Sloveniji poznamo okrog 50 narečij/dialektov, ki jih združujemo v 7 večjih narečnih skupin: primorsko, koroško, rovtarsko, gorenjsko, dolensko, štajersko, panonsko).

b) POKRAJINSKI POGOVORNI JEZIK (je značilen za širše geografsko območje, npr. jezik večjih mest (ljubljanščina, mariborščina ...)).

c) SLENG (je pogovorni jezik iste generacije/iste starostne skupine, še posebej poznamo mladostniški sleng; besede v slengu hitro zastarijo in zamenjajo jih modernejše besede (veliko je prevzetih iz angleščine, npr. *okej, ful, kul, yes, keš*)).

č) ŽARGON (je pogovorni jezik ljudi istega poklica, npr. kuharic, mehanikov, košarkarjev (*raketa, banana*) ...).

d) ARGO (je pogovorni jezik skrivnih skupin, ki ne želijo, da jih drugi razumejo (npr. narkomani, prekupčevalci ..., zato si izmislijo svoj jezik)).

Za lažjo predstavo SOCIALNIH ZVRSTI si oglejte spodnjo sličico, ki ste jo zapisali in narisali že lansko leto (zapis v zvezek):

VAJA 1 (lahko jo rešite ustno): Vsakemu besedilu lahko določimo socialno zvrst. Katero socialno zvrst moraš uporabiti, če se na avtobusu pogovarjaš z voznikom?
 ... če se popoldne po telefonu pogovarjaš z najboljšim prijateljem?
 ... če se v trgovini pogovarjaš s prodajalcem?
 ... če se pogovarjaš s svojo mamo, medtem ko kuhata?
 ... če v živo pokličeš v pogovorno radijsko oddajo?
 ... če s Prešernovo pesmijo nastopaš na šolski prireditvi?
 ... če pišeš šolski spis?
 (Rešitve najdete na koncu priloge.)

● Na novo pa boste spoznali tudi funkcijske zvrsti jezika, saj vsakemu besedilu lahko določimo tako socialno kot funkcijsko zvrst. Zapis v zvezek (z modro – naslov in razlaga):

FUNKCIJSKE ZVRSTI SLOVENSKEGA JEZIKA (DZ str. 89–103)

Razlikujejo se glede na različna področja delovanja oziroma **namen**.

Glede na namen ločimo: **UMETNOSTNA BESEDILA IN NEUMETNOSTNA BESEDILA.**

1. UMETNOSTNA BESEDILA (beremo jih za razvedrilo, užitek; besedila niso resnična). Delijo se na:

- a) **POEZIJO** ali **PESNIŠTVO**
- b) **PROZO** ali **PRIPOVEDNIŠTVO**
- c) **DRAMATIKO** ali **DRAMSKA BESEDILA**

2. NEUMETNOSTNA BESEDILA (beremo jih, da bi kaj novega izvedeli; biti morajo resnična, informativna, natančna ...). Delijo se na:

a) PRAKTIČNOSPORAZUMEVALNA BESEDILA

Tvorimo jih zato, da se sporazumemo v vsakdanjih temah (za »praktično sporazumevanje«); večinoma so subjektivna, neuradna, zasebna in govornjena besedila (npr. voščilo babici, pogovor s starši, prepir z bratom ...).

b) PUBLICISTIČNA BESEDILA

Tvorijo jih novinarji, najdemo pa jih v množičnih medijih: v časopisih, po televiziji, radiu – to so javna besedila s temami, ki naj bi bile razumljive vsem (npr. novica, novinarsko poročilo, oglas, črna kronika ...).

c) URADOVALNA BESEDILA

Tvorimo jih v uradnih položajih, kadar komuniciramo z uradno ustanovo/ podjetjem; so uradna, zasebna, objektivna besedila s točno določeno temo (npr. prošnja za štipendijo, obrazec za vpis v srednjo šolo, opravičilo razredniku ...).

č) STROKOVNA BESEDILA

Tvorijo jih strokovnjaki za določeno področje; to so javna, objektivna besedila s temami, ki niso za široke množice (ne razumejo jih vsi) (npr. priročnik za matematiko, Slovar slovenskega knjižnega jezika, zdravniško poročilo ...).

VAJA 2 (lahko jo rešite ustno): Vsakemu besedilu poleg socialne lahko določimo tudi funkcijsko zvrst. Poskusi. V katero funkcijsko zvrst spada poštni obrazec, ki ga izpolniš ob oddaji pošiljke?

- ... objava pesmi v knjigi?
 - ... SMS, ki ga pošlješ mami, da ji sporočiš kasnejši prihod domov?
 - ... priročnik o veselju, ki ga uporabiš za raziskovalno nalogo o vesoljskih pojavih?
 - ... novica o prometni nesreči v Ljubljani?
 - ... reklamacijski list, ki ga oddaš v podjetju/trgovini, ker nisi zadovoljen s kupljenim izdelkom?
 - ... članek o naravnih zeliščih v reviji Ona?
 - ... kuharski recept iz kuharske knjige?
- (Rešitve najdete na koncu priloge.)

• Da preverite, če razumete snov, rešite še **naloge iz delovnega zvezka** (str. 89–103). Najprej preberite razlage v okvirčkih na straneh 94, 95–96, 97 in 98 ter podčrtajte bistvo vseh štirih funkcijskih zvrsti. Nato se lotite nalog iz delovnega zvezka **str. 90/3., 93/4., 94/5., 6., 96/7., 98/9., 99/10., 11., 100/13., 100/14., 102/15.** (ni potrebno narediti vsega, zato prečrtajte naloge: str. 89/1., 90/2., 95/6.b, 98/8., 99/12., 101/14.c, 103/16., 17.). Svoje odgovore nalog iz DZ **preverite v rešitvah**, ki jih najdete na koncu te priloge ali pa na povezavi Mladinske knjige https://www.mladinska.com/sola/ucbeniki_mkz/resitve-nalog#Sloven%C5%A1%C4%8Dina,%209.%20razred pod zavihkom 9. razred: Slovenščina 9, samostojni delovni zvezek 2. del (na straneh 41–46).

9. B – REŠITVE: VAJA 1 – SOCIALNE ZVRSTI JEZIKA

VAJA 1: Vsakemu besedilu lahko določimo socialno zvrst. Katero socialno zvrst moraš uporabiti, če se na avtobusu pogovarjaš z voznikom? **Knjižni pogovorni jezik.**

- ... če se popoldne po telefonu pogovarjaš z najboljšim prijateljem? **Sleng.**
- ... če se v trgovini pogovarjaš s prodajalcem? **Knjižni pogovorni jezik.**
- ... če se pogovarjaš s svojo mamo, medtem ko kuhata? **Pokrajinski pogovorni jezik (ali narečje).**
- ... če v živo pokličeš v pogovorno radijsko oddajo? **Knjižni pogovorni jezik.**
- ... če s Prešernovo pesmijo nastopaš na šolski prireditvi? **Knjižni zborni jezik.**
- ... če pišeš šolski spis? **Knjižni zborni jezik.**

9. B – REŠITVE: VAJA 2 – FUNKCIJSKE ZVRSTI JEZIKA

VAJA 2: Vsakemu besedilu poleg socialne lahko določimo tudi funkcijsko zvrst. Poskusi.

V katero funkcijsko zvrst spada poštni obrazec, ki ga izpolniš ob oddaji pošiljke? **Uradovalno besedilo.**

- ... objava pesmi v knjigi? **Umetnostno besedilo – poezija/pesništvo.**
- ... SMS, ki ga pošlješ mami, da ji sporočiš kasnejši prihod domov? **Praktičnosporazumevalno besedilo.**
- ... priročnik o veselju, ki ga uporabiš za raziskovalno nalogo o vesoljskih pojavih? **Strokovno besedilo.**
- ... novica o prometni nesreči v Ljubljani? **Publicistično besedilo.**
- ... reklamacijski list, ki ga oddaš v podjetju/trgovini, ker nisi zadovoljen s kupljenim izdelkom? **Uradovalno besedilo.**
- ... članek o naravnih zeliščih v reviji Ona? **Publicistično besedilo (strokovno le, če nima namena, da ga razume čim več ljudi).**
- ... kuharski recept iz kuharske knjige? **Strokovno besedilo.**

9. B – REŠITVE (DELOVNI ZVEZEK): KLOPOTEC

Praktičnosporazumevalno, uradovalno, publicistično in strokovno besedilo

3. naloga:

- A Vsa besedila je napisal isti pisec. Č Vsa besedila so nastala hkrati.
B Vsa besedila so bila objavljena v množičnih medijih. D Vsa besedila so nastala pri pouku.

C Vsa besedila povezuje klopotec.

4. naloga: a-naloga:

Besedilo A je napisala **Janja** namenjeno je **njeni mami**, govori o **povabilu strica Tineta na postavljanje klopotca.**

b-naloga:

- A nekaj posebnega, o njej se pogovarjamo samo z novinarji ali strokovnjaki.

B čisto vsakdanja, splošna oz. »praktična«.

- **A zanimiva le za Janjino družino.**

B zanimiva za množico ljudi.

c-naloga: Družbeno razmerje med sporočevalcem in naslovnikom je uradno/**neuradno**.

č-naloga: Besedi: mama poljubček

d-naloga: Po smislu, npr.:

Z družino, znanci, s prijatelji se pogosteje pogovarjam/si dopisujem, ker **imam z njimi vsakodnevne stike/so mi blizu**.

e-naloga: Na primer:

A Knjižni pogovorni jezik.

Č Sleng.

B Narečje.

D Knjižni zborni jezik.

C Pokrajinski pogovorni jezik.

5. naloga:

(Besedilo je poslala) Potovalna agencija Popotnik.

(Poslal ga je) po e-pošti/elektronski pošti.

(Poslal ga je) Barbari Kos.

Ne, Barbara Kos je morala obrazec tudi izpolniti.

Ker je želela pridobiti udeležence za (enodnevno študijsko) ekskurzijo.

Da bi se prijavila na ekskurzijo (Po poteh klopotev).

(Besedilo je) prijava.

6. naloga: a-naloga:

Janja je v sporočilu mami zapisala, da se vrne v soboto.

Stric Tone je povabil Janjine starše, da bi mu pomagali postavljati klopotec.

✓ Barbara Kos, dijakinja iz Maribora, bo 19. septembra 2016 z agencijo Popotnik odpotovala na izlet, ki so ga poimenovali Po poteh klopotev.

Odločila se je, da ne bo doplačala niti zavarovanja zaradi morebitne odpovedi niti zdravstvenega zavarovanja.

✓ Če tri dni pred odhodom ne bo prejela obvestila o izletu, se mora oglasiti v agenciji.

b-naloga:

Janja je v sporočilu mami zapisala, da se vrne **okoli osmih**.

Stric **Tine** je povabil Janjine starše, da bi mu pomagali postavljati klopotec.

Odločila se je, da ne bo doplačala niti zavarovanja zaradi morebitne odpovedi, **zdravstveno zavarovanje pa bo plačala**.

c-naloga:

Obe besedili sta namenjeni točno določenemu posamezniku, torej sta zasebni.

DA NE

Obe besedili govorita o zelo splošni temi, o kakršni se pogovarjamo vsak dan.

DA NE

V obeh besedilih sta tvorec in naslovnik v enakovrednem družbenem razmerju, saj nihče ni predstavnik ustanove.

DA NE

Obe besedili sta subjektivni, saj je tvorec v njiju izrazil svoj čustveni odnos.

DA NE

V obeh primerih je oblika besedila natančno določena.

DA NE

č-naloga: Po smislu, npr.:

Na izlet se lahko prijavi tudi ustno/samo pisno, saj **določene podatke Barbara osebno lahko pove uslužbencu/uslužbenki v turistični agenciji**.

d-naloga: Po smislu, npr.:

Z uslužbenko/uslužbencem v turistični agenciji bi se pogovarjal/-a v slengu/narečju/knjižnem pogovornem jeziku/zbornem jeziku, ker bi se pogovarjala/pogovarjali uradno, a ni nujno.

e-naloga: Po smislu, npr.:

DA NE

S turističnim agentom se lahko pogovarjam le o uradnih stvareh, ki so povezane s poslovalnico (npr. o izletih, plačilu izleta, nastavitvi v hotelu).

7. naloga: a-naloga:

DA NE

Naslovnik besedila C: **bralci Dela**

Naslovnik besedila Č: **bralci/uporabniki Slovenskega etnološkega leksikona**

b-naloga: Po smislu, npr.:

Pisec besedila C: **Po mojem mnenju je pisec besedila novinar, ki je napisal članek o klopotcih in ga objavil v časopisu Delo.**

Pisec besedila Č: Pisec besedila je strokovnjak/etnograf, saj **je besedilo zelo strokovno in ga je lahko napisal le nekdo, ki se spozna na klopotece.**

c-naloga: Pisec je predstavil v besedilu

C izdelovanje klopotca.

Č uporabo klopotca.

Č dele, iz katerih je sestavljen klopotec.

C povezanost krajanov zaradi šeg.

C tekmovanje v postavljanju klopotca.

C ljudske šege in navade, povezane s klopotcem.

č-naloga:

Besedilo *Leseno motovilo preganja škorce*

je namenjen samo tistim bralcem, ki jih zanima slovenska ljudska dediščina.

Sestavek *Klopotec* je namenjeno

bralcem ne glede na njihov poklic in izobrazbo, saj piše o splošnih stvareh.

d-naloga: leseno motovilo

e-naloga: DA NE

Na primer, tri besede/besedne zveze od:

leseno motovilo, naprava, bistra spoznanja, pubecev, nad vinorodnimi deželicami, razbobnani.

f-naloga: Beseda pubecev je v besedilu zapisana poševno, ker **je to narečna beseda, ki jo uporabljajo na Štajerskem/ker to ni knjižna beseda in je ne razume vsak bralec.**

g-naloga: Podobna besedila bi lahko prebral/-a oz. slišal/-a

A v šolskih učbenikih.

D v Gei.

B v poročilih po radiu.

E na forumu Ringaraja.net.

C v športni oddaji po TV.

F v oddaji za vrtičkarje.

C v dnevnem časopisu.

9. naloga: a-naloga: Po smislu, npr.:

Vsem piscem leksikona je skupno to, da so vsi strokovnjaki s področja etnologije.

b-naloga:

A Zgodovina.

B Narodopisje.

C Naravoslovje.

Č Obrt.

c-naloga: etnološki – tak, ki se nanaša na etnologijo; narodopisen, narodosloven

č-naloga: Po smislu, npr.:

DA **NE**

Pojasnilo: **Avtorji so morali izbirati teme, ki so povezane le s področjem etnologije in ne s katerega koli področja.**

10. naloga: Po smislu, npr.: DA **NE**

Pojasnilo: **Teh besed nikoli ne uporabljam, ker v naših krajih ni klopotcev, to pa so sestavni deli klopotca/saj to niso besede, ki bi jih uporabljal/-a v pogovoru s prijatelji, sorodniki, učitelji.**

a-naloga:

A V vsakdanjem pogovoru s prijatelji, saj so splošne in imajo zelo veliko različnih pomenov.

B V novinarskih poročilih, saj so čustveno zaznamovane in je zaradi njih besedilo bolj živo in zanimivo.

C V besedilih, ki jih pišejo strokovnjaki za kulturno dediščino, saj z njimi poimenujejo točno določene stvari.

b-naloga: Take besede so strokovne besede.

11. naloga:

Besedilo C je natančnejše.

Besedilo Č je bolj živo.

14. naloga: a-naloga:

Besedilo A: **opomin zaradi nevrnjene knjige (Slovenija praznuje) v knjižnico**

Besedilo B: **čestitka za osvojeno nagrado na klekljarskem tekmovanju**

Besedilo C: **navodilo/postopek za pripravo dražgoških medenih kruhkov**

Besedilo Č: **poročilo o prazniku narodnih noš v Kamniku**

b-naloga: C in Č

č-naloga:

Besedilo	Javno besedilo	Zasebno besedilo	Uradno besedilo	Neuradno besedilo	Subjektivno besedilo	Objektivno besedilo	Namenjeno širši javnosti	Namenjeno ožji javnosti
A		x	x			x		
B		x		x	x			
C	x					x		x
Č	x					x	x	

d-naloga:

Praznik narodnih noš v Kamniku

Dražgoški medeni kruhki

Opomin

Čestitka za nagrajeno čipko

15. naloga: a-naloga: Po smislu, npr.:

A Praktičnosporazumevalno.

C Publicistično.

B Uradovalno.

Č Strokovno.

Utemeljitev: **Razloženi so strokovni izrazi iz področja etnologije oz. etnografije.**

b-naloga: Po smislu, npr.:

Beseda/besedna zveza	Razlaga
kongres	najvišji sestanek strokovne organizacije, združenja, zlasti v državnem ali mednarodnem merilu
razprava	izmenjava mnenj o kaki pomembnejši stvari
duhovna kultura	značilna na področju miselnega ustvarjanja